

HUMANITAS

ORGAAN VAN DE STICHTING VOOR MAATSCHAPPELIJK WERK OP HUMANISTISCHE GRONDSLAG

REDACTIE: P. C. FABER EN J. BOETJE - Medewerkers: Mr. L. A. Donker, Mr. R. Friedman-v. d. Heide, E. Geerts, Dr. F. Grewel, Dr. G. Th. Kempe, D. O. R. Mulock Houwer, H. Ploeg Jr., Dr. A. Querido, Mr. B. v. d. Waerden, e.a. - Adres Redactie en Administratie: Frederiksplein 46 Amsterdam-Centrum, Telefoon 36833, Gem. Giro S 602

DE GEZINSVOOGD

EN DE MIDDELEN VAN DE OPVOEDING

DOOR L. VAN GELDER

Bij het aanvaarden van de functie van gezinsvoogd zal ieder zich met een zekere verlegenheid moeten afvragen, welke middelen hem nu bij zijn opvoedkundige arbeid ten dienste staan. In het eigen gezin heeft men zich natuurlijk wel eens beziggehouden met de vragen over de opvoeding, maar het meeste opvoedkundige werk in het gezin gaat toch min of meer vanzelf. In elk geval gaat men in het gezin nu niet eens opzettelijk aan het opvoeden. De regels die daar aan de kinderen gegeven worden, de beperkingen, die de ouder zich oplegt in het omgaan met kinderen zijn zo zeer met de gehele situatie in het gezin vervlochten, dat men er niet toe komt zich af te vragen, welke de paedagogische verantwoording wel eigenlijk is. Niet dat dit een ideale toestand is, maar het dagelijks leven laat ons maar weinig gelegenheid tot zo'n bezinning. Anders is het, wanneer men de zorg voor een pupil op zich neemt, waarbij reeds te voren vast staat, dat de normale opvoeding niet geslaagd is. Dan is het wel nodig zich te voren duidelijk te maken, wat men bereiken wil en hoe men dat doel nu kan bereiken. Over dat doel wil ik hier niet meer zeggen, dan dat ieder een vaag idee heeft van een zekere zelfstandigheid door het kind, enige verantwoordelijkheid over zijn daden en een besef van het bestaan van zedelijke normen. Kortweg duiden we dit doel aan met de verantwoordelijke zelfbestemming. De middelen, die tot dit doel moeten leiden, zullen natuurlijk in nauw verband met het doel moeten staan. Nu zullen we op weg naar ons algemeen doel telkens gebruik moeten maken van voorlopige en meer beperkte doelen. Toch zal de opvoeder steeds het volledige doel in het oog moeten blijven houden.

Zoeven schetste ik al de afwijkende situatie, waarin de gezinsvoogd zich met de opvoeding van zijn pupil bemoeit. Voor hem is deze taak een opnieuw begin-

nen met de opvoeding. Toch, en dit is juist het moeilijke in zijn werk, heeft hij geen andere middelen, dan die waarover iedere opvoeder beschikt.

De opvoeding speelt zich af in de omgang van volwassenen met het kind. Zij is mogelijk als er in het kind volledige factoren aanwezig zijn om zich te willen laten opvoeden. Uit deze omgang van den volwassene met het kind komen ook de middelen van de opvoeding voort.

Het natuurlijke contact, dat de ouder met het kind heeft, ontbreekt in de verhouding: gezinsvoogd en pupil. Daardoor is het niet mogelijk, dat de gezinsvoogd zonder enige voorbereiding maar aan het opvoeden slaat. Hij moet eerst de grondslag voor de opvoeding: het gezag verwerven. Nu ziet dat er gevaarlijker uit, dan het in werkelijkheid is. Een deel van de factoren, die het gezag in aanleg vestigen, zijn meestal wel aanwezig. Het eenvoudige feit, dat de gezinsvoogd zich tot het kind wendt en hem met vertrouwen tegemoet komt, wekt al voldoende mogelijkheden in het kind om zich naar den gezinsvoogd te richten. Juist het moeilijke kind, dat onder slechte gezinsverhoudingen is opgegroeid, heeft sterk de behoefte in den volwassene een vertrouwde te vinden. Belangrijke storingen kunnen natuurlijk deze gezagsverhouding bemoeilijken, maar dan zullen in de opvoedingsmiddelen de gronden voor een gezagsverhouding gevonden moeten worden. De gezinsvoogd beschikt dan in de eerste plaats over de bescherming van het kind. Bescherming tegen lichamelijke gevaren, vermoeidheid, te zwaar werk, mishandeling. Dan geestelijk door het kind buiten problemen te houden, die het niet verwerken kan. Door zich tegenover het kind beperkingen op te leggen in zijn oordeel over de toestanden in het gezin of in de school en fabriek. Ook geestelijke bescherming, door te trachten te bereiken, dat de ouders zich deze beper-

kingen opleggen. De ouders betrekken te vaak het kind in hun moeilijkheden. De gezinsvoogd zal zeker moeten trachten hen te overtuigen, dat het kind niet in staat is, daarin partij te kiezen, zonder dat de gezinsvoogd nu weer naar de andere kant overslaat en zelf partij wordt in het conflict. Dit wijst er reeds op, dat de gezinsvoogd ten opzichte van de ouders zeker met enige voorzichtigheid te werk moet gaan. Ik meen, dat hij niet moet trachten de opvoeders van de ouders te worden, noch minder dat hij het ouderlijk gezag mag vervangen. Zeker moet hij wel trachten zijn invloed op de ouders in het belang van het kind te versterken, maar daarbij steeds in het oog houden met volwassenen te doen te hebben, die zelf verantwoordelijk zijn. De verhouding gezinsvoogd—ouders eist evenwel een afzonderlijke beschouwing.

Gezien deze gereserveerdheid tegenover de ouders zal het de taak van den gezinsvoogd zijn, de maatregelen, die hij ter bescherming van het kind neemt, zoveel mogelijk van de ouders te laten uitgaan. De maatregelen, die hier van dienst zijn, liggen, vooral op het gebied van het scheppen van regelmaat en orde in het leven van zijn pupil. Voor de controle daarop heeft hij toch weer de ouders nodig. Dus de gezinsvoogd let op het op tijd naar bed gaan, op voldoende ontspanning, op eerbiediging van het eigen leven van het kind. Hoe meer hij dit kan bereiken door bemoediging, des te beter zal zijn werk slagen. Van geboden en verboden moet hij het minst verwachten. Daarmee is de pupil al zijn gehele leven lastig gevallen en het resultaat is er niet beter op geworden.

Uit het gedrag van den gezinsvoogd tot den pupil ontstaat een zekere verstandhouding. In het kind leeft de wens om net zo te zijn, het gaat den volwassene nabootsen. Vooral voor den gezinsvoogd, die maar een beperkte tijd met het kind in contact is, is dit een waardevolle aanwijzing. Alleen al door het eenvoudig aanwezig zijn als volwassene beïnvloedt hij het kind. Opzettelijk kan hij dit versterken door met het kind te praten, voorbeelden aan te halen, het kind gelegenheid te geven eigen inzicht weer te geven. De gezinsvoogd moet zich hier en ook bij het volgende de hoeden voor het vormen van een „front” tegenover de overige wereld van het kind. Deze verstandhouding mag niet leiden tot een onder één hoedje spelen! Dit is niet alleen onwaardig voor den gezinsvoogd zelf, maar ook in tegenspraak met het doel: het kind zelfstandig te maken.

De verstandhouding gaat over in een saamhorigheid en een gelijkheid in denken en doen. De gezinsvoogd toont zijn liefde en zijn trouw, zijn eerlijkheid en wekt tegelijkertijd op tot het betonen van deze eigenschappen. Daartoe stelt hij zijn pupil taken (alweer in overleg met de ouders), geeft hij den pupil verantwoordelijkheid. Door het aan deze taken te herinneren tracht hij de zelfstandigheid te bevorderen. Hij moedigt het kind aan bij het uitvoeren van de opdrachten. Hij tracht ook het kind deze saamhorigheid te doen voelen in het gezin. Daartoe zal hij de oudersaankwijzingen geven, hoe in het gezin het gezamenlijk beleven van avonden, verjaardagen, wandelingen mogelijk is. (Dit ligt geheel in de geest

Over onmaatschappelijkheid

DOOR DR. A. QUERIDO

(Uittreksel van de voordracht, gehouden op 23 Maart voor de Studieconferentie van „Humanitas” in Utrecht)

Wanneer wij tegenover sociale misstanden komen te staan, bestaat het gevaar, dat wij alleen trachten de verschijnselen te bestrijden, zonder ons rekenschap te geven van de oorzaken, die eraan ten grondslag liggen.

De onmaatschappelijkheid, speciaal het onmaatschappelijke gezin, is een verschijnsel, dat op het ogenblik, zoals ook na de vorige oorlog — met grote scherpste naar voren komt. Hoewel numeriek niet zeer groot, leidt het tot de ernstigste wantoestanden, die men zich op sociaal gebied kan voorstellen, vervuiling, armoede, misdaad en depravatie¹⁾ en vormt het infectiehaarden, die zijn betekenis ver boven het aantal, dat erbij betrokken is, doet uitgaan.

Alle pogingen van sociale hulpverlening hebben bij deze onmaatschappelijke schipbreuk geleden. Ja, het feit van het mislukken van maatschappelijke hulp wordt als een der voornaamste kenmerken van het a-sociale gezin beschouwd.

Er is daarom getracht, het verschijnsel van het onmaatschappelijke gezin nader te ontleden, en daarin de theoretische grondslagen van waarlijk rationele maatregelen te vinden.

Hierbij is van de volgende onderscheiding uitgegaan:

De biologische²⁾ en de maatschappelijke sfeer worden tegenover elkaar gesteld; de eerste noemen wij de mensengemeenschap, de tweede de maatschappij.

In de gemeenschap worden de menselijke verhoudingen gevormd, voor zover deze nodig zijn om de menselijke driften, strevingen, begeerten, angsten te bevredigen, resp. af te weren. In de gemeenschap leeft de mens dus instinctief. De maatschappij is de organisatievorm, die de mensengemeenschap in een bepaald stadium van de ontwikkeling heeft, deze bepaalt in hoeverre en op welke wijze de driftmatigheid van de gemeenschap zich uit.

Er bestaat een intensieve wisselwerking tussen beide sferen. In eerste instantie vormt het gemeenschapsleven de maatschappelijke verhoudingen; maar, als deze eenmaal gegeven zijn, zullen deze ook weer het gemeenschapsleven beïnvloeden. Zo kunnen door maatschappelijke misstanden ziekten ontstaan, en deze ziekten hebben weer hun invloed op de maatschappelijke verschijnselen.

Wanneer wij nu tegenover een maatschappelijke misstand komen te staan, is het van groot belang om na te gaan, in welke sfeer de wortels van deze misstand liggen, want hiermee hangt de keuze van bestrijdingswijze nauw samen. Het antwoord op deze vraag is dikwijls moeilijk, omdat biologische minderwaardigheid (dat wil dus zeggen: ziekte) zich zo dikwijls presenteert als een gebrek in de maatschappelijke aanpassing (dus als maatschappelijke misstand): of, hetgeen nog vaker voorkomt: een sociale misstand overdekt een biologische tekortkoming. In dit laatste geval zullen wij dus met een sociale misstand te maken hebben, die het ook den volwaardige niet mogelijk maakt, tot een goede aanpassing op dit punt te

van de uiteenzettingen van Mr. Lührs over morele steun. Voor de praktische uitvoering verwijs ik naar zijn beschouwing). (1).

Al het voorgaande ging uit van den opvoeder, maar ook de pupil draagt bij tot zijn opvoeding.

Voorzover het geven van verantwoordelijkheid niet gaat om een zekere mate van meegaandheid, maar om de zelfstandige verantwoordelijkheid van den pupil, vindt deze in de opvoeding de mogelijkheid tot erkennen van een eigen bestemming.

Het geven van verantwoordelijkheid heeft niet alleen een zekere meegaandheid ten doel. In de zelfstandige verantwoordelijkheid vindt de pupil een mogelijkheid tot het erkennen van een eigen bestemming door de opvoeding.

In de praktijk van het werk van den gezinsvoogd zijn nog vele hulpmiddelen te vinden, die tenslotte weer hun plaats zullen vinden in de bovenstaande opsomming van opvoedingsmiddelen. Ik noem hier slechts de schoolkeuze, die in de bescherming een belangrijke plaats kan innemen. Voor den gezinsvoogd is de bezinning op de algemene middelen evenwel noodzakelijk, voor hij een overzicht van de praktische werkvormen zal opstellen, omdat hij daardoor een grondslag heeft voor de beoordeling van hun waarde en hun betekenis voor het doel: de verantwoordelijke zelfbestemming.

(1) Deze uiteenzettingen worden in het volgend nummer van „Humanitas” gepubliceerd. (Red.)

komen; de onvolwaardige schiet dan echter op dit punt zeker te kort. Terwijl nu de misstand t.o.v. de volwaardige door sociale middelen kan worden opgeheven, zal het dan blijken, dat deze t.o.v. onvolwaardigen nog aanwezig is; het is dan echter geen sociologisch probleem meer, maar een biologisch.

Bijvoorbeeld: Honderd jaar geleden was analphabetisme een sociaal probleem; door slechte maatschappelijke omstandigheden (lange werktijden, kinderarbeid, onvoldoende wetgeving, lage lonen) was het voor een groot deel der bevolking niet mogelijk, lezen en schrijven te leren.

Onder de analphabeten van 100 jaar geleden waren vele zwakzinnigen, maar deze groep onvolwaardigen ging — wat betreft hun analphabetisme — op in de grote volwaardige groep van analphabeten. Thans zijn de sociale omstandigheden zo, dat iedereen kan leren lezen en schrijven; vinden wij nu een analphabeet, dan weten wij zeker, dat dit een onvolwaardige is. Hij is geen sociaal, maar een biologisch vraagstuk.

Tweede voorbeeld: onder de werklozen van vandaag zijn ongetwijfeld vele onvolwaardigen. Maar het feit, dat iemand werkloos is, stempelt hem niet tot onvolwaardige; de maatschappelijke omstandigheden zijn zodanig, dat ook een volwaardige werkloos kan worden. Komt er eenmaal een rationale verdeling van de arbeid, dan zullen de volwaardige werklozen er niet meer zijn. Ontmoeten wij dan een werkloze, dan is dat feit voldoende, hem als een onvolwaardige te beschouwen, zoals wij dit thans reeds met den analphabeet kunnen doen.

Terwijl nu de sociale misstanden met sociale middelen moeten worden bestreden, zijn de biologische problemen het terrein van den arts.

Het is nu de vraag, tot welke sfeer de „onmaatschappelijken” behoren. Men zou dus de vraag moeten beantwoorden, of de hedendaagse maatschappij reeds zover is, dat een pauperisering op maatschappelijke gronden niet behoeft voor te komen. Deze vraag met

ja beantwoorden zou van een zeer grote zelfgenoegzaamheid getuigen, wij laten de mogelijkheid open, dat het pauperisme als zodanig maatschappelijke oorzaken heeft, maar onder de onmaatschappelijken zijn ongetwijfeld veel onvolwaardigen en hier wordt de mogelijkheid overwogen, voor deze groep doelmatige maatregelen te nemen. Wij nemen deze maatregelen niet, om een sociaal euvel te bestrijden; zij pretenderen niet, de wortels van het pauperisme te willen uitroeien; deze maatregelen worden ook niet genomen op grond van de onmaatschappelijkheid als zodanig, maar alleen voor zover de geconstateerde onmaatschappelijkheid een symptoom blijkt te zijn van ziekte.

Wij moeten in de onmaatschappelijken dus twee groepen trachten te onderscheiden; het zijn dezelfde groepen, die ik indertijd als voorwaardelijk en onvoorwaardelijk onmaatschappelijken heb aangeduid. In de eerste groep ontbreken bepaalde maatschappelijke voorwaarden voor een goede aanpassing, hier ligt het defect geheel in de sociale sfeer. In de tweede groep ontbreken biologische momenten, men zou hen ook ongemeenschappelijk kunnen noemen.

Een studie van deze ongemeenschappelijken leert, dat wij hier te maken hebben met een gezinsziekte. De defecten bij de leden zijn wel is waar aanwezig, maar op zich zelf dikwijls niet zeer zwaar (met psychiatrische maatstaf gemeten) en kunnen ook de enorme maatschappelijke debacle niet verklaren. De fout zit in de gezinsverhoudingen; het gezin als zodanig is niet meer tegen zijn biologische taak opgewassen, wij hebben met een ziek gezin te maken.

Het is hier niet de plaats, verder op de differentiatie van de verschillende vormen van gezinsziekte in te gaan. Het zij genoeg op te merken, dat bepaalde vormen een behandeling behoeven, welke overeenkomt met die, welke een individuele geesteszieke in een moderne inrichting ondergaat. De opgave is ook dezelfde. Zowel bij de individuele geesteszieke als bij het zieke gezin zijn de banden met de maatschappij verbroken.

De behandeling beoogt, tijdelijk in een kunstmatige maatschappij, deze verhoudingen weer te herstellen.

Evenmin als bij de individuele geesteszieke zal dit ingrijpen zonder inbreuk op de persoonlijke vrijheid gaan.

In geval van het ongemeenschappelijke gezin zijn hier bijzondere moeilijkheden en gevaren mede verbonden.

De voorgestelde maatregelen, in verkeerde handen, kunnen leiden tot concentratiekampen voor armen, wanbetalers, politiek-ongewensten.

Vandaar, dat het ons nodig leek, zo uitvoerig uiteen te zetten, voor welke groep deze maatregelen bedoeld is.

Dus alleen bij zieken, en nooit als straf.

De maatregel zou dan in de eerste plaats bestaan in een ondertoezichtstelling van den meerderjarige, waardoor deze, wat zijn rechten betreft, aan een minderjarige gelijk wordt. De voogdij over de kinderen gaat van rechtswege op den toezichthouder over. Voor een aantal gevallen zal deze maatregel zonder meer reeds effect sorteren. Bij anderen zal men verder moeten gaan. Een onder toezicht gestelde kan op last van den Rechter voor een bepaalde termijn in een opvoedingsinrichting worden opgenomen. Dit zal wanneer beide ouders onder toezicht gesteld zijn, het gehele gezin dus betreffen. Dergelijke gevallen komen eerst in een observatiekamp, waarin — beter dan voordien mogelijk was — een nauwkeurige analyse van de gehele geschiedenis van het gezin gemaakt wordt, en de oorzaken van de gestoorde gezinsverhoudingen worden onderzocht. Psychiatrische, medi-

HET ONMAATSCHAPPELIJK GEZIN

Op een bijeenkomst met minister Drees en soc. dem. wethouders, belast met de afd. Soc. Zaken, kwam ook het vraagstuk van de a-socialen naar voren. Een vraag aan den minister of maatregelen van dwingende aard verwacht konden worden, om tot een oplossing van het vraagstuk te geraken, en of het samenbrengen van deze mensen in kampen naar de mening van den minister aan te bevelen was, lokte nog al protest uit. Eén der wethouders meende zelfs te moeten opmerken, dat men a-socialen vindt in alle lagen der bevolking. Alsof daarmee de zaak is afgedaan! Het verheugt mij, dat ook in de commissie van deskundigen door het Centraal bestuur van de stichting ingesteld, de gedachte naar voren gekomen is, door dwangmaatregelen, waardoor mannen en vrouwen gedwongen worden te werken, tot een oplossing te geraken.

Uitgangspunt hierbij moet zijn, dat men met volledige erkenning van de factoren, die tot de a-sociale toestand leiden of hebben geleid, de gemeenschap tegen deze toestanden beschermt. Een gezonde gemeenschap is niet mogelijk, wanneer men niet de zieke delen tracht te genezen en de ongeneeslijke daaruit verwijderd. Wij zijn tegenover de gemeenschap niet verantwoord door toestanden, zoals door mevr. Geys en mej. Holk geschetst, te laten voortbestaan.

Tot nu toe was het zo, dat in bijna alle gemeenten van enige betekenis een complex woningen was gebouwd voor maatschappelijk ontoelaatbaren. Behoudens enkele gevallen, die na korter of langer tijd tot min of meer normale bewoners konden worden opgevoed, moeten wij eerlijkheidshalve constateren, dat het resultaat is geweest, dat een groep mensen bijeengebracht is, die kans heeft gezien goede woningen tot een ontoelaatbaar complex krotten te maken. Met dit feit voor ogen moeten wij ons bezinnen op de vraag

sche en sociale hulp dient hier voldoende aanwezig te zijn. Het gezin blijft tijdens de observatie binnen het kamp geïsoleerd. Daarna wordt het in een opvoedingskamp geplaatst; dit is een van vele, kleine en rijk gedifferentieerde kampen. Ik stel mij voor, dat hierin de isolatie ten opzichte van de maatschappij niet wordt volgehouden. In deze kampen wordt het gezin weer gewend aan orde, regelmaat, zindelijkheid, arbeid, bezit.

Tenslotte worden zij gereclasseerd onder toezicht, totdat ook dit weer opgeheven kan worden.

Dit zijn de denkbeelden, die naar voren komen bij een studie van het verschijnsel van het „onmaatschappelijke gezin”. Vele sociale werkers voelen zich — terecht — onmachtig tegenover deze gezinnen. En onmacht slaat zo gemakkelijk om in haat. Men bedenke echter, dat maatregelen, ook geweldmaatregelen, tegen verschijnselen nooit resultaat kunnen hebben; wij moeten de oorzaken opzoeken, en deze trachten te genezen. Bij de „onmaatschappelijken” is het zoeken van deze oorzaken een zeer moeilijk werk; wij moeten dan in ieder geval een analyse zien te bereiken van de voorgeschiedenis van het gezin, en trachten, een draad te vinden door het doolhof van elkaar beïnvloedende sociologische en biologische momenten. Eerst wanneer dit gelukt is, zijn wij — in de daartoe aangewezen gevallen — gerechtigd, tot de zeer ingrijpende maatregelen over te gaan, die echter, naar mijn overtuiging, de enige gerechtvaardigde zijn.

¹⁾ depravatie = ontarding.

²⁾ biologie = leer van het leven, van de levensverschijnselen in de meest brede zin van het woord.

wat nu? Ons insziens zal het nodig zijn, door een strenge selectie een scheiding te maken tussen die gezinnen, die door sociale omstandigheden tot hun tegenwoordige toestand zijn geraakt en hen, die door aanleg, geestelijk abnormaal zijn enz. niet op hoger plan te brengen zijn. De eerste gevallen moeten geholpen worden, door verbetering van hun sociale omstandigheden. Gemakkelijk zal dit niet altijd zijn. Het is in ieder geval niet gewenst hen opnieuw in bepaalde complexen bijeen te brengen. Ze eenvoudig te plaatsen tussen normale bewoners ontmoet veel bezwaren. Eerstens van de kant van den normalen bewoner. Immers, vaak voorkomende onzindelijkheid in dergelijke gezinnen kan aanleiding zijn, dat wandgedierte enz. wordt overgebracht naar het goede gezin. De kinderen, waarmee deze mensen vaak rijk gezegend zijn, zijn meestal niet de meest gewenste speelkameraadjes voor de buurtgenootjes, behept als ze zijn met allerlei paedagogisch niet verantwoorde gewoonten. Ten tweede van de kant van het op te heffen gezin zelf. Velen van hen, zijn dermate afgezaakt tot het pauperisme, dat ze zich in het normale milieu niet thuis voelen. Toch zal opvoeding in de goede zin alleen mogelijk zijn door plaatsing in de gezonde gemeenschap, *mits deze gemeenschap bereid is, dit als een taak te zien*. Ieder complex woningen zou één of meer apart geplaatste huizen moeten bevatten, die de bijzondere aandacht hebben van soc. werkster en woning-inspectrice, maar daarnaast van de buurtgenoten. Apart plaatsen van de woning is nodig om verbreiding van eventueel wandgedierte enz. tegen te gaan.

In de grote stad zal dit practisch niet uitvoerbaar zijn en zal de oplossing gezocht moeten worden in een zodanige bouw, dat aan het genoemde bezwaar tegemoet gekomen wordt. Of dit bouwtechnisch uitvoerbaar is, weet ik niet, maar naar de mening van deskundigen is dit wel mogelijk. Verder zal een beroep gedaan moeten worden op de gehele buurt. In alle straten of wijken zouden commissies moeten zijn, die zich verantwoordelijk weten voor het wel en wee van hun straat of wijk, die de overheid helpen bij het tegengaan van baldadigheid en straatschending, de zorg op zich nemen voor de bewoners, die hulp behoeven, kortom het orgaan vormen dat de overheid en de verschillende instanties, die werkzaam zijn op maatschappelijk terrein, behulpzaam is.

Door een juiste plaatsing van de bewoners rondom zulk een op te voeden gezin en het gezamenlijk op zich nemen van die opvoedingstaak, moet het mogelijk zijn goede resultaten te bereiken. Natuurlijk mogen wij onze eisen niet te hoog stellen. Men moet dergelijke gezinnen plaatsen in de omgeving waar zij, waren de omstandigheden gunstiger geweest, zouden hebben behoord. Niet om een minderwaardigheidsstempel op hen te drukken, maar omdat ieder individu, evenals een plant, het beste tot zijn recht komt in de daarvoor geëigende omgeving.

Wij zijn ons volkomen bewust, dat niet iedereen over de juiste eigenschappen beschikt om dit soort gezinnen op te voeden, maar wie zich realiseert, hoe de geheel verpauperde arbeidersklasse uit de vorige eeuw zich zelf tot hoger peil heeft opgevoed en welke prachtige organen door haar in het leven zijn geroepen, zal het durven wagen.

Over het algemeen is de offervaardigheid en de onderlinge bijstand in de arbeiderswijken het grootst. Waarom zouden wij van deze eigenschappen geen gebruik maken? Wie kent niet die prachtige typen van vrouwen, die ook nu al vaak de vraagbaak zijn voor een gehele straat of buurt? Hoewel ruw en ongeschoold vaak, kunnen zij toch onmisbare helpsters zijn voor sociaal werkster of woning-inspectrice. Samen-

vattend zou ik dus voor de ophefbare gevallen deze oplossing zien.

Plaatsing in aparte woongelegheden in het voor hen geëigende milieu. Toezicht van sociale werkster en of woning-inspectrice, bijgestaan door de buurtbewoners. Regelmatig contact van beiden en de meest mogelijke steun door de overheid is daarbij eerste voorwaarde.

Voor de tweede groep lijkt de zaak moeilijker, maar zij is dunkt mij eenvoudiger. Hier toch betreft het een groep mensen, waarvan verwacht wordt, dat ze door ziekte, geestelijke afwijkingen enz. niet opvoedbaar zijn. Ook hier geldt, dat een strenge selectie zal moeten worden toegepast, om tot een juiste rubricering van ieder geval te komen. Voor allen geldt echter, dat zij door maatregelen tegen hun wil gedwongen zullen moeten worden in een bepaalde richting. Zo goed als men een misdadiger bepaalde dwangmaatregelen oplegt, zo goed zal men ook de maatschappelijk onvolwaardigen moeten dwingen. Het ligt niet op mijn weg voor ieder geval, de daarvoor geëigende maatregelen aan te wijzen. De overheid moet het echter mogelijk maken, dat mannen, die tot werken in staat zijn, inderdaad werken, dat vrouwen, die hun gezinnen verwaarlosen, gedwongen leren huishoudelijk of ander werk te doen. Alleen dan beschermen wij hen zelf, maar ook de gezonde gemeenschap die nu belast wordt

met de zorg voor deze mensen, zonder tot een oplossing te geraken. Ook de mannen en vrouwen, die hun gezinnen in de steek laten en ze zodoende willens en wetens overdragen aan de zorg van de gemeenschap, zou ik willen dwingen voor hun gezin te werken. Ik weet wel, dat wij ook nu door de beslaglegging op lonen wel enige dwang kunnen uitoefenen, maar de praktijk leert, dat men zich daar al te gemakkelijk aan onttrekken kan. Ook tegen die gezinnen, die uit hoofde van de wijze, waarop ze hun huis bewonen wel toelaatbaar zijn, maar door wanbetaling, onzedelijk gedrag, gemis aan begrip voor het mijn en dijn toch niet tot normale bewoners gerekend kunnen worden en soms een gehele buurt onveilig maken, dienen maatregelen te worden getroffen. De praktijk leert toch, dat particuliere huiseigenaren hun na langer of korter tijd op straat zetten, waarna de gemeenten verplicht zijn, hun een woning toe te wijzen. Willen gemeentebesturen en overheidsinstanties hun taak goed uitvoeren — d.i. dienen zijn van en voor de gemeenschap — dan zullen zij het vraagstuk van de a-sociale of onmaatschappelijke gezinnen ter hand moeten nemen. Meer dan tot nu toe zullen sociale maatregelen genomen moeten worden, om tot opheffing van nood in de gezinnen te geraken. Daarnaast zullen dwangmaatregelen onontbeerlijk zijn.

Hilversum.

H. STRAALMAN—KREMER.

EEN NIEUWE OPLEIDING

Het is mij een groot genoegen, hieronder een schema van een nieuwe opleiding te mogen laten afdrukken.

Als een axioma geldt: voor het werk in en buiten inrichtingen hebben we goed-opgeleide beroepskrachten nodig. Jarenlang heeft vooral onze inrichtingsverpleging het tekort aan deze krachten gevoeld.

Hier is thans een mogelijkheid — zij het voorlopig alleen voor vrouwen. Ook de duurte kan een beletsel zijn. Echter misschien is hier op den duur ook verandering in te brengen. Subsidies?

Wie inlichtingen wenst over deze opleiding, die we van harte aanbevelen, wende zich tot mej. H. C. L. Müller Kühnenthal, Huize Ingeborg B 15 te Leusden.

P. C. F.

Opleidingscentrum opvoedkundige ambtenaressen

Met deze kadercursus voor toekomstige maatschappelijke werksters stellen wij ons voor, in een jaar tijd: plm. 30 jonge vrouwen op te leiden tot leidsters voor tehuizen, inrichtingen, gestichten, gezinsverpleging, jeugdkampen en clubwerk.

Gericht op de praktijk zal het huishoudelijk werk in het internaat door de cursisten zelf gebeuren, onder deskundige leiding en wel afwisselend in drie groepen, zodat iedere groep twee dagen in de week 's morgens in huis werkt. Dit houdt in een opleiding in koken, was en wasbehandeling, naaien en verstellen, tafelversiering, aesthetische verzorging van het huis. Van de overblijvende vier werkdagen worden de ochtenduren besteed aan praktijken, afwisselend door te brengen in kinderhuizen, fröbelschool, jeugdkampen, evtl. kliniek en aan studie.

's Middags en 's avonds, behalve Zaterdags, wordt cursus gegeven in de volgende vakken:

60 uur **Bijzondere Jeugdzorg:** Repressieve zorg; gezinsverpleging, gestichtsverpleging, nazorg, inspectie, reportage.

60 uur **Opvoedkunde en bijzondere opvoedkunde:** (heilpaedagogiek).

60 uur **Speciale zielkunde, psychopathologie.**

40 uur **Kinderbescherming en maatschappijleer.**

120 uur **Sport:** atletiek, gymnastiek, sport- en spel-leiding.

120 uur **Handenarbeid:** verschillende vormen van les-given.

60 uur **Natuurstudie en dierenverzorging.**

40 uur **Algemene muzikale ontwikkeling.**

120 uur **Volkszang, volksdans.**

100 uur **Vertellen, toneel.**

20 uur **E.H.B.O., hygiëneleer.**

20 uur **Dieetkeuken.**

40 uur **Was en wasbehandeling.**

40 uur **Naaien en verstellen.**

De Zaterdagmiddagen zullen besteed worden aan excursies naar inrichtingen of aan de behandeling van bepaalde onderwerpen door specialisten, b.v. jeugdbeweging, volkshogeschoolwerk, clubhuis- en speeltuinwerk, psychotechniek, beroepskeuze, Bijz. Onderwijs: inrichtingen als het doofstommen- en blindeninstituut, de medische opvoedkundige bureau's enz.

Aandacht zal geschonken worden aan:

Kamperen. Gedurende een kamperperiode van acht dagen zal de technische, organisatorische, alsmede de geestelijke leiding van het kamp behandeld en in praktijk gebracht worden.

Feestvieren. Het organiseren van feesten, zowel binnen- als buitenshuis, zal worden geleerd, waarbij getracht zal worden naast de spontane vreugde-uiting ook het aesthetisch element te handhaven.

Vacantie. De cursus begint begin September en eindigt in de eerste helft van Juli. Met Kerstmis wordt plm. 10 dagen vakantie gegeven; met Pasen een week. Tussen Sept. en Kerstmis en Pasen is er gelegenheid een lang weekend naar huis te gaan. Op de Zondagen bestaat er gelegenheid tot kerkgang, terwijl deze dagen verder besteed worden aan ontspanning, natuurstudie en onderling contact.

ARMOEDE EN DEMORALISATIE

door J. Hühl

Meermalen is over het probleem „Armoede en Demoralisatie” geschreven en in de vakbladen aan de orde gesteld. Vooral in het begin en tijdens de crisisjaren is men ruimer aandacht gaan schenken aan het probleem, omdat de toen heersende werkloosheid de vraag aan de orde deed stellen, of er in het dagelijks melden van de gesteunden geen gevaar dreigde voor demoralisering. De toen heersende opvatting was, dat men met een ruim opgezette steunverlening de nadelige gevolgen van de werkloosheid, zo niet zou wegnemen, dan toch aanmerkelijk zou verminderen. Deze opvatting is echter niet geheel bewaarheid geworden.

Ondanks de talrijke sociale voorzieningen nam de demoralisering in erger mate toe. De voorziening in de materiële nood, bleek, behoudens een enkele uitzondering, de demoralisering niet op te heffen. Demoralisering eist nu eenmaal tot opheffing morele middelen.

Er zijn vele gezinnen, waar de inkomsten voldoende zijn, doch waar toch demoralisering is waar te nemen. Geen demoralisering door armoede dus, doch armoede door demoralisering. Men weet geen uitweg meer; kleding, schoenen en beddegoed versleten; aanschaffing van nieuw bijna onmogelijk. Duizende gezinnen in ons land verkeren in een dergelijke positie; sommige echter kunnen de toestand niet verwerken, met alle gevolgen van dien.

Toen men in de oorlogsjaren de demoralisering bij de werklozen waarnam, wist men de oorzaak. Het dagelijks melden, het zich dagelijks bevinden in de sfeer van het stempellokaal en het lange nietsdoen. Als men de oorzaak weet, kan met therapie worden begonnen. Ook in die tijd heeft men zulks geprobeerd. Geslaagd is men hierin allerminst. In sommige plaatsen minder, in andere plaatsen meer, doch over het algemeen werd er te weinig gedaan aan de morele opheffing. En het moet mij van 't hart, hebben wij, ik bedoel daarmede de grote groep, waar wij ons deel van weten, in die tijd onze taak niet schromelijk verwaarloosd? Wat hebben wij gedaan? Practisch niets. Althans van een georganiseerd hulpverleners was geen sprake. Armoede en demoralisering. Het verschijnsel doet zich thans weer voor. Althans de

demoralisering. (Natuurlijk is de armoede ook thans niet geheel verdwenen).

De demoralisering doet zich echter thans niet, althans niet uitsluitend, voor bij de groep gesteunden en werklozen uit de crisisjaren. Vijf jaren oorlog en bezetting hebben een funeste uitwerking gehad op een groot deel van ons volk. Demoralisering is in erger mate en in grotere afmetingen merkbaar en de therapie moeilijker. Moeilijker, omdat in vele gevallen demoralisering is ontstaan door materiële noden, waarin zo goed als niet, althans nog niet kan worden voorzien. We zullen ons dus in de eerste plaats hebben bezig te houden met de morele opheffing van de demoraliserenden.

Dit is vooral nodig, als men bedenkt, dat de demoralisering in sociaal opzicht juist gekenmerkt wordt door de kloof tussen enkeling en gemeenschap. En hier ligt juist een taak voor ons, maatschappelijke werkers van „Humanitas”. Ik weet, dat er vele afdelingen zijn, waarvan het Bestuur zich afvraagt, wat kunnen we doen zonder weinig of geen financiële middelen. Het is niet prettig, om een hulpbehoevende met een opbeurend woord weg te zenden, als financiële hulp het beste is. Laten we ons echter niet laten ontmoedigen. Er is moreel veel te doen, zoveel zelfs, dat we tijd te kort komen.

De wijze, waarop we ons moreel werk kunnen aanvangen, ligt voor de hand. We moeten, zoals hierboven reeds gezegd, de kloof tussen enkeling en gemeenschap overbruggen. Dit kunnen we doen door het beleggen van culturele ontspannings- en ontwikkelingsbijeenkomsten en door huisbezoek. Huisbezoek komt m.i. echter op de tweede plaats, omdat we de hulpbehoevenden weer midden in het leven willen plaatsen. Hij moet zich weer één voelen met ons en met de gemeenschap in het algemeen. We moeten hem dus uit zijn omgeving weghalen en door onze houding en ons voorbeeld weer opbeuren, en interesseren. Een mooie, doch moeilijke taak.

Laten we hopen, dat de tijd niet meer ver is, dat ook onzerzijds materiële hulp mogelijk is. Als er straks weer lijfgoederen, huisraad, enz. verkrijgbaar zijn, kunnen wij ook hiermede die gezinnen helpen, die door gemis aan deze goederen in een toestand zijn komen te verkeren, welke het moreel dezer gezinnen in ernstige mate heeft aangetast. Deze laatste groep zal derhalve, zowel moreel als materieel, moeten worden geholpen!

De wijze van hulpverlening bij demoralisering kan dus zijn, moreel, materieel en moreel EN materieel gecombineerd.

De vraag rijst nu, heeft de Overheid in deze geen taak? Vanzelfsprekend zult u zeggen. Doch m.i. alleen wat betreft de financiële voorziening. In een goed geordende Maatschappij moet de sociale voorziening dermate zijn, dat demoralisering door gebrek aan middelen ter voorziening in de levensbehoefte niet kan ontstaan. Over deze sociale voorzieningen hoop ik u in een serie korte artikelen iets meer te vertellen.

Morele opheffing is echter een taak voor ons en ons volk zelf. Deze hulpverlening kan niet door de Overheid wettelijk worden voorgeschreven. Met heel ons hart en ziel zullen we ons moeten geven. Ik ben ervan overtuigd, dat bij velen de gedachte opkomt, och, wat kan ik als enkeling doen? En als u dat zegt, dan bent u zich waarschijnlijk niet bewust, dat u zelf een kiem van demoralisering in u draagt. Vaag weg die gedachte! Helpt en doet Uw plicht! Het is nodig.

Diploma. Iedere cursist moet zich in een praktisch vak volledig bekwamen, terwijl zij van de andere vakken algemeen op de hoogte moet zijn. In de vakken, waarin zij zich specialiseren, dienen zij leiding te kunnen geven.

Na Pasen vervallen de ochtendsprekuren — praktijkuren buitenshuis; de vrijgekomen tijd wordt aan de voorbereiding van de examens besteed. Deze worden door de docenten afgenomen.

De opleiding gaat verder dan die, welke gegeven onder auspiciën van de Ned. Vereniging van Opleiding voor Maatschappelijke Werkers op het gebied van de preventieve en repressieve zorg voor jeugdigen en volwassenen, doch het examen wordt door de bovengenoemde vereniging erkend.

Het zal een jaar van ingespannen en hard werken zijn, waarin veel van de cursisten gevraagd, maar ook veel aan hen geboden zal worden en waar naast praktische en theoretische opleiding, karaktervorming en verdieping van het sociaal gevoel een grote plaats in zullen nemen.

Het cursusgeld bedraagt, met volledig internaat, f 1200.— per jaar.

Indrukken van de 2de Studie-conferentie te Utrecht

Welk verschil is daar direct al bij het binnentreden in de Tuinzaal van het N.V.-huis. Was de vorige maal deze zaal matigjes bezet met bescheiden mensen, in meerderheid dames en hadden deze lieden allemaal — óók de leiding — een frons tussen de wenkbrauwen, die zich in de loop der besprekingen verdiepte en zo iets scheen weer te geven als: „Wat zijn we begonnen!”, vooral, als de financiën werden belicht...

Nu klonk er van meetaf aan in de pauzes een nogal stevig geluid door de zaal. Allen en iedereen voerden dan het woord. Waar zaten de — zoals dit pas geeft — de „timide” nieuwelingen? Men voelde zich wel zeer klaarblijkelijk thuis. De heren waren ditmaal in de meerderheid en dat ligt hun wel. Ook nu bij ieder weer dezelfde frons tussen de wenkbrauwen, ja, het waren er zelfs twee. Dat gaf iets dreigends en iedereen, die in bezorgde zin over financiën of over financiële plannen zou hebben willen praten, sneed dat de pas af, evenals aan hem, die als eenvoudig vrijwillig medewerker zijn oordeel, dat hij voor een wel wat erg veelzijdig en veeleisend werk staat en dit nog niet bijzonder goed overziet, wat te luid of te nadrukkelijk wilde gaan uitspreken.....

Ja, jongere en oudere lieden, gij zijt in het schuitletje van het maatschappelijk werk gestapt om in uw vrije tijd wat te gaan exploreren langs de slofen door de sociale moerassen. Gij argelozen, want, al wist gij heel wel, dat dit geen spelevaren was, toch wist gij zeker minder goed dan thans, dat noch dat schuitletje en dat sociale moeras u spoedig los zullen laten, want zij hebben de werkkraft, voortspruitende uit het idealisme, dat u tot dit werk dreef, zo bitter nodig.

Uit de openingsspeech van onzen voorzitter verkregen we, met betrekking tot onze tot dusver onzekere verhouding tot het Humanistisch Verbond, de zekerheid, dat veel zal afhangen van de ontwikkeling der dingen in dat Verbond. Rijst de vraag of een star dogmatische Dageraadslers in haar onverdraagzaamheid niet evenzeer afstotend werkt, als elk ander dogma, dat pretendeert „de” waarheid te vertolken. Het zou in elk geval een ramp te achten zijn, als we het verlies van de bredere basis met de vrijzinnige groepen zouden moeten nemen. Deze bredere basis toch laat toekomstmogelijkheden open tot verdraagzamer verhoudingen, tot doorbraken, ook op het gebied van het maatschappelijk werk en in elk geval tot gerader samenwerking. Geef men dit op, dan staan we voor een ernstige verenging, dreigt een geestelijke verarming, maken we de cardinale fout der sectariërs. Hoevelen zijn er niet bij ons, die zijn van confessionele huize en er zich wel voelen, door afwezigheid van dwang en aanwezigheid van verdraagzaamheid en dat niet doen in hun oorspronkelijk confessionele huis, omdat zij menen, dat ze daar te onvrij zijn, onderworpen aan een, naar hun oordeel, te grote en te veelzijdige bemoeizucht.

Daar zaten wij, nog vóór de Studie-conferentie goed en wel op gang was, met een zorgpunt, dat niet eens op de agenda stond en de voorzitter was er beduusd van en hij niet alléén.

Zo stond men dus in verband met de gewekte, niet geheel behagelijke gevoelens, vóór een strijd op geheel ander terrein, dan die, waarvoor men alle krachten zo broodnodig heeft en na welks succesvolle beëindiging het zweefvliegtuig „Humanitas” eindelijk eens zou kunnen landen op de financiële en goed geoutilleerde basis, die het niet ontberen kan en waarna de Stichting einde onwrikbare realiteit zou zijn geworden en planmatig zou kunnen starten.

Wij waren dus allemaal min of meer aan het overpeinzen en aan het napeinzen, toen Dr. Querido in een pijlsnelle vaart zijn theoretische beschouwingen over het onmaatschappelijke gezin de zaal begon in te zenden.

Bij mijn, niet steeds slagende pogingen, om het tempo te volgen, slopen er vreemde vragen mijn geest binnen. Ben jij nu ook niet ietwat geestelijk verwelkt? en: Is dat nu de „vervalspsychose”, waarin ook jij beland bent? Ik was mijn belangstelling echter nog lang niet kwijt, integendeel, die groeide. Dit gaf den burger weer wat moed en ik hoopte nog..... Toen kwam daar achter uit de zaal een voorwaardelijk-onmaatschappelijke motorische explosie!

Ik had ook wel van een onvoorwaardelijk-onmaatschappelijke motorische explosie kunnen spreken, wat ik niet doe, ten eerste niet, omdat ik beleefd wil blijven tegenover de zo welkome explosant en ten tweede omdat ik mij dan hoor toevoegen: Hoe weet u, dat deze man onvoorwaardelijk-onmaatschappelijk is, temeer, daar ik op zo korte termijn de anamnese dier explosie niet zou hebben kunnen vaststellen!

Deze motorische explosie, die aandrang op een langzamer spreektempo, droeg aanmerkelijk bij tot een gestaag groeiend contact, terwijl de voorbeelden, die toen naar voren kwamen, gestalte gaven aan de theoretische hors d'oeuvre.

Van de allermoeilijkste groep, die der onvoorwaardelijk-onmaatschappelijke, moest, volgens Dr. Querido, zelfs de beroeps sociale werker zijn handen af houden. Die behoort voorshands nog tot het exploratie-terrein van de grote deskundigen.

In de geanimeerde besprekingen keerde de Doctor zich begrijpelijk fel tegen, wat hij noemde, infiltratie van Duitse methoden terwijl hij met grote ernst het maanwoord sprak, dat het slechts een kleine stap was van de sterilisatie-tafel naar de gaskamer!

Werd aldus gepoogd ons gegeestelijk in de mysterieuze vervalspsychose in te wijden; om het daardoor dreigende fysieke verval te keren, bleek de afdeling Utrecht, onze gastvrouw, daartoe de nodige maatregelen op voortreffelijke wijze te hebben genomen. De kopjes thee en koffie met chocolaadjes en koekjes, kwamen vaak de spanning breken en hadden blijkbaar een bijzondere voorliefde om op tijdstippen te komen binnenrukken, die geschikt zouden zijn geweest om onzen voorzitter uit het veld te slaan, ware het niet, dat deze toevalligerwijze een meester in het veld is. De maaltijd, die de middag- van de avondvergadering scheidde, was een even welkome, als smakelijke en gezellige en waarlijk restaurerende pauze.

Een perfect werkende organisatie bracht iedere logé tot aan zijn sponde en zorgde er voor, dat de volgende morgen iedere uitgeslapen en verkwikte gast weer tijdig terug was in het N.V.-huis.

De causerie van die Zondagmorgen, op een rustige wijze en in een aangename verteltrant gehouden door Mr. Lührs, had tot onderwerp **de gezinszorg**. Zij bracht ons in aanraking met echt praktisch werk, waarbij ook de gewone medewerker kan worden ingeschakeld, waarbij vooral ook het nut en de betekenis van een goede samenwerking tussen de deskundige diensten en de vrijwillige maatschappelijke werkers sterk naar voren kwam.

Wat wel het meest klemmende, ja het beklemmende was uit dit betoog, dat was het naar voren springende feit, dat er nauwelijks nog normaal functionerende gezinnen zijn, dat er allerwege grote behoefte bestaat aan voorlichting, om zich zo spoedig mogelijk uit het moeras te werken, waarin schier elk gezin zo beangstigend diep verzonken is, door de oorlogsverhoudingen en hun nasleep.

De nieuwe gedachte van hulp aan niet-gesteunde gezinnen, kreeg vorm en inhoud en hier is zeker een taak voor onze Stichting. Het was dan ook geen wonder, dat ook nu de na-besprekingen volkomen aan haar doel beantwoordden.

Een weldadig aandoende peroratie, het hoogte-

Uit onze AFDELINGEN

DE 30 VOL!

Het is met een zeker gevoel van blijdschap en voldoening, dat ik boven dit korte artikeltje schrijf: „De 30 vol!”

31 Mei 1945 werd onze Stichting ten doop gehouden en thans, ongeveer 10 maanden later, zijn, ondanks het gemis aan contact en de heel slechte reisverbindingen in de beginne, 30 afdelingen opgericht.

Op de Lentedag, verrees in de streek der bloemen, Aalsmeer. Het was een uitstekende bijeenkomst, die we daar die avond hadden en ik ben ervan overtuigd, dat over enige tijd Aalsmeer, hoe kan het ook anders, een „bloeiende” afdeling zal zijn geworden.

Op 30 Maart sprak H. v. d. Vlist, voorzitter van de afdeling Utrecht, te Bergen en er werd een Comité gevormd, dat de afdeling Bergen tot stand zal brengen. Daar in het land van onzen bekenden paedagoog Daalder en onze volijverige Mevr. Schuil gaat het natuurlijk goed.

3 April waren van Gelderen, voorzitter van onze afdeling Zaan-

dam, en ik in Wormerveer en ook daar werd een afdeling opgericht, die zal worden opgenomen in de federatie Zaanstreek. Mej. Boonstra zal in Wormerveer de zaak wel klaren.

30 afdelingen, en nu tel ik Amsterdam met de vijf onder-afdelingen maar als één. Was het me te doen om cijfers, ik kon gerust het getal 35 noemen.

30 zijn er. Het is even de tijd, om uit te blazen en om te kijken. 30 afdelingen zijn er en „de stroom rijst al meer en meer.”

15 April ga ik naar Bakkum, Soest zal niet lang op zich laten wachten, Lensink zorgt voor Krimpen a. d. IJssel en Vlaardingen. We waren met onzen medebestuurder van der Lende in het Zuiden en we zijn ervan overtuigd, dat ook daar zal worden aangepakt.

Hengelo, Almelo en Enschede gaan gezamenlijk wel Oost-Overijssel bewerken. In het Noorden roept Hoogkerk om ons.

Het is een en al activiteit en al zal er misschien door de komende verkiezingen even een tijdelijke vertraging intreden, daarna gaan we onvermoeid verder.

Voor de komende maanden is onze leus: „Op naar de 50!”

Hoe snel het zal gebeuren, we durven het niet te voorspellen, maar dat het dit jaar nog geschiedt, dat is zeker!

Vrienden aan de slag, men wacht op ons!

In dit nummer hadden we een samenvattend overzicht van het werk onzer afdelingen willen geven. Evenwel, de ruimte in dit nummer is te beperkt, om dit overzicht volledig te kunnen plaatsen.

Een verdeling over twee nummers leek ons onwenselijk, zodat we moesten besluiten, dit overzicht voor het Mei-nummer te reserveren.

Slechts voor de oproep van onze Amsterdamse afdeling is nog plaats:

Op **Woensdag 17 April 1946**, des avonds te 8 uur, wordt in het Cornelius Broerehuis, Korte Leidse-dwarsstraat 18 (bij het Leidse Plein) voor alle medewerkers aan en belangstellenden in het werk van „Humanitas” een **centrale instructie-avond** gehouden:

Inleiders:

1. Mr. B. v. d. Waerden, voorzitter afd. Amsterdam.
Onderwerp: **Henk Val-Niet** (een geval uit de praktijk der Reclasering).
2. Mevr. Wolters—Groen.
Onderwerp: **Marietje uit het Spoor** (een geval uit de praktijk der Kinderbescherming).
3. P. C. Faber, Algemeen secretaris.
Onderwerp: **Hoe staat het er mee?**

Dringend nodigen wij u uit, deze instructieve bijeenkomst te willen bijwonen.

punt van het slot dezer conferentie, uitgedragen door Mevr. Oosterom, deed een golf van begeestering door de aanwezigen varen.

Wij zijn, zo zeide zij onder meer, blij hier geweest te zijn en wij zullen iets van ons zelf moeten geven om juist die vrouwen te helpen, die vacantie zo broodnodig hebben, die er anders niet meer tegen op kunnen. Een enorme dosis liefde, een enorme dosis geduld moeten we hebben. We moeten open staan voor humor om zelf alle onvermijdelijke teleurstellingen te boven te komen. We moeten niet wachten tot die gezinnen bij ons komen, we moeten ze opzoeken en helpen, waar dit kan.

In het slotwoord constateerde de Voorzitter, dat dit alles naar meer smaakte, temeer, omdat de onderwerpen als het ware op ons losstormen. Was de betekenis van de lezing van Dr. Querido min of meer negatief, omdat hij ons duidelijk de grenzen wees van ons werk, de rede van Mr. Lührs gaf richtlijnen voor praktisch werk, maakte ons duidelijk, dat maatschappelijk werk meer kan en daarom ook meer moet zijn, dan wat poetsen aan individuele gevallen. Dat ons werk behoort tot de grote politieke strijd, wordt allerwege steeds meer ingezien. Dit is groot werk, dat niet gemist kan worden.

Zo is het! Het is het omploegen van de politieke grond, waaruit het onkruid der apathie, dat der inactiviteit, den vereenzaamd mens al te eigen geworden, dient te worden verwijderd, waarna de bodem pas geschikt zal zijn om het zaad van het politieke ideaal te ontvangen en tot gezonde ontwikkeling te brengen en waaruit tenslotte de gave planten der betere samenleving zullen kunnen opbloeien!

Ik mag nu de bemoedigende cijfers, ons gegeven door onzen onvolprezen Secretaris, betreffende de groei van het aantal afdelingen onzer Stichting wel

laten rusten. Zij spreken hun eigen duidelijke taal. Wel zij hier nog gememoreerd, dat de afdeling Utrecht de haar zozeer toekomende lof voor haar voortreffelijke zorgen werd toegezwaid.

Aan onzen helaas nog altijd zieken Boetje werden bloemen gezonden met de beste wensen voor een spoedig herstel. Zo zei de Conferentie het ook met bloemen tot den heer Praas, die ondanks zijn ziekte toch kans had gezien, ons allen van een goed onderdak te voorzien.

Het wil mij voorkomen, dat de waarde in allerlei opzicht van studieconferenties als deze, niet te overschatten is.

VI.
Met genoegen plaatsen we deze „indrukken” van onzen Haarlemsen vriend Vliegen. Onzerzijds deze toevoeging:

Op 6 April vond op het Centraal Bureau van onze Stichting tussen de heren Dr. J. P. van Praag en F. van den Berkhof als vertegenwoordigers van het Humanistisch Verbond enerzijds en Mr. J. in 't Veld en P. C. Faber als vertegenwoordigers van „Humanitas” anderzijds, een bespreking plaats, die zeer bevredigend verliep.

Voor zover er misverstanden bestonden, werden deze volledig uit de weg geruimd. Ten opzichte van de wijze van samenwerking werd volledige overeenstemming verkregen.

Het Bestuur van „Humanitas” zal in z'n vergadering van 2 Mei a.s., deze aangelegenheid verder behandelen. Daarna zal een vergadering met de afgevaardigden der afdelingen plaats vinden en op deze bijeenkomst zal de uiteindelijke beslissing genomen dienen te worden.

We zijn ervan overtuigd, dat een oplossing gevonden kan worden, die bevrediging zal schenken en die de vrees van Vliegen zal wegnemen.

Red.